

Derleme Makalesi / Review Article

Journal of Medical Topics & Updates (Journal of MTU)

Doi: 10.58651/jomtu.1138462

COVID-19 pandemisinin hastanelerin risk yönetimine etkisi

The effect of the COVID-19 pandemic on hospital risk management

Özben YURTLU¹ İtir ERKAN²

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, İzmir, Türkiye.

² İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye.

ÖZET

Salgın hastalıklar etkisini gösterdiği ülkelerde gerek sosyal gerekse finansal açıdan önemli sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle sağlık hizmetlerinin etkin şekilde yürütüldüğü hastanelerin risk yönetimi politikaları, sorunların engellenmesinde belirleyici olacaktır. Sağlık kurumlarının karşılaşılabileceği risklerin işletmeyi nasıl etkileyeceğinin yönetilmesi gerek halk sağlığı gerekse kurum açısından oldukça önemlidir. Sağlık kurumunda risk yönetimi planlandığı şekilde uygulanması ile birlikte iletişimi, verimlilik düzeyini, hizmet kalitesini artırılmasını ve kaynakların daha verimli şekilde kullanılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin sağlık çalışanları, hastane yönetimi ve finansal risk yönetimine etkisi ile ilgili bilgiler paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Hastane, Risk Yönetimi

ABSTRACT

The pandemic causes significant social and financial problems in countries where it has an impact. For this reason, the risk management policies of hospitals where health services are effectively carried out will be decisive in preventing problems. It is very important for both public health and the institution to manage the risks that health institutions may encounter and how the effects of these risks will affect the business. With the implementation of risk management in the health institution as planned, it will increase communication, efficiency level, service quality and use resources more efficiently. In this study, information about the impact of the COVID-19 pandemic, which has affected the whole world, on healthcare workers, hospital management and financial risk management will be shared.

Keywords: COVID-19, Hospital, Risk Management

Geliş Tarihi / Received: 30.06.2022, Kabul Tarihi / Accepted: 12.12.2022

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: İtir ERKAN, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye. e-mail: itir.erkani@yeniyyuzyil.edu.tr

GİRİŞ

Uygarlık tarihi boyunca insanları toplu olarak derinden etkileyen ve herkesin korku duyusunu aynı anda yaşamasına neden olabilecek olaylar tarihin sayfalarında yer almaktadır. Bu olayların başında savaşlar, kıtlık, göçler ve salgın hastalıklar gelmektedir. Salgın hastalıklar sadece sağlık açısından değil ekonomik ve sosyal olarak da birçok konuda hayatı etkilemektedir. Her salgının etkisi ve zararı aynı derecede olmamaktadır (WHO, 2020). Salgının boyutu özellikle pandemi hastanelerinde, tüm uzmanlık alanlarındaki hekimlerin ve tüm kliniklerin bir bütünü parçaları halinde ve koordinasyon içinde görev yapmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle salgın hastalıklar konusundaki risklerin tespit edilmesi ile gerekli planlamaların yapılarak önlemlerin alınması, olası zararları önleyebilmek hususunda büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sağlık hizmetlerindeki artışın tespit edilmesi ile optimal hizmet sunumunun gerçekleşmesi sağlanmalıdır (Koytak, 2021).

Ayrıca salgın hastalığın ülkelerin ekonomisine vereceği zararın tahmin edilebilmesi sağlık yapılarının sağlamlık derecesi ve genel ölçekte toplumun sosyoekonomik düzeyi ile belirlenebilir (İkinci Keleş ve Keleş, 2021). Bu nedenle sağlık kurumlarının pandemiye hazırlıklı olmaları ve toplumun bu konudaki bilinç düzeyi, salgının kontrol ederek bertaraf edilmesinde oldukça önemlidir (İşlek ve ark., 2021).

Bu çalışmada Covid-19 salgının hastanelerin risk yönetimini etkisi değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Covid-19 salgınının ortaya çıkışı ve vaka sayılarına değinilmiştir. Risk ve risk yönetimi kavramları açıklandıktan sonra Covid-19 salgınının sağlık hizmetlerine etkisi incelenmiştir.

Covid-19 Salgını

Aralık 2019 tarihinde Çin'in Vuhan şehrinde daha önceden kaynağı bilinmeyen, virüs kaynaklı zatürre vakalarında gözle görünür artış yaşanmıştır. Hastaneye yapılan başvurularda ise bilinen virüs kaynaklı zatürre vakalarına uygulanan tedavi yöntemi her vakada aynı sonucu vermediği gibi yatışı yapılan hastalarda ölüm oranı da oldukça yüksektir. Vuhan şehriden ortaya çıkan bu gizemli hastalığın bulaşıcılık hızı da yüksek olduğundan kısa zamanda Çin'in diğer şehirlerine de sıçramaya başladı. Çin yeni yılı tatilinin 25 Ocak 2020 tarihinde başlamasıyla birlikte birçok Çin vatandaşı tatillerini değerlendirmek üzere yurtdışındaki ülkelere seyahat etmiştir. Seyahatle birlikte bu gizemli hastalık Çin dışında da görülmeye başlanmıştır (Yurtlu ve Gönen, 2021). Çin dışındaki diğer ülkelerde hızla görülmemesinin ardından Dünya Sağlık Örgütü'nün

(DSÖ) dikkatini çekmiş ve örgüt tarafından yapılan ilk araştırmalar sonucunda nCov olarak isimlendirildi, sonrasında araştırmaların derinleşmesiyle ortaya çıkan hastalığa yine aynı örgüt tarafından COVID-19 ve hastalığa sebep olan virüsü de Sars-Cov-2 olarak isimlendirmiştir (Durmuş ve ark., 2021). Çin'de 31 Aralık 2019 tarihinden itibaren COVID-19 hastalığı tanısı konan 42.708 vaka tespit edilmiş ve tahmini 1017 hastanın hayatını kaybetmiştir. Çin dışında 34 ülkede 393 vaka ve 1 hastanın hayatını kaybetmesinin ardından 11 Mart 2020 tarihinde DSÖ tarafından COVID-19 hastalığı küresel ölümcül salgın hastalık (pandemi) olarak ilan edilmiştir (URL-1).

T.C. Sağlık Bakanlığının açıklaması doğrultusunda ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinde ilk kez bir hastada COVID-19 hastalığı tanısı konmuştur (URL-2). İlk hastanın tespit edilmesinden sonra 16 Mart 2020 tarihinde T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından hastalığın yayılmasını engellenmesi amacıyla insanların toplu olarak sosyal gereksinimlerini karşıladığı tüm faaliyetlerin ve tesislerin geçici bir süre ile durdurulmasına ilişkin genelge, ülkemizin tüm valiliklerine gönderilmiştir (URL-3).

Tarihte yaşanan diğer salgınlara benzer şekilde COVID-19 salgını da kesin bir tedavi yönteminin olmamasından dolayı tüm dünyayı kısa zamanda etkisi altına almıştır. Ülkemizde de salgının sağlık yapısına etkisini en düşük düzeyde etkilemesi için insanların sosyalleşebileceği tüm faaliyetlerine geçici süre ara verilmesinin kararlaştırılması, iç piyasanın faaliyetlerini derinden etkilemiş ve bu durumun etkisini sınırlamak için ekonomi paketi yayımlanmıştır. Kuşkusuz alınan önlemler iç piyasada birçok durumu etkilemesi bakımından, tüm işletmelerde ciddi bir risk unsurunu oluşturmakta ve bu riskin yönetilmesini zorunlu kılmaktadır.

Risk Kavramı

Risk kavramıyla ilgili literatürde farklı tanımlamalar mevcuttur. Uluslararası Standardizasyon Kurumu (ISO) 31000:2018 standardında riski, belirsizliğin hedefler üzerindeki etkisi olarak tanımlanmıştır (URL-4). T.C Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı Kamu İç Kontrol Rehberinde risk, amaç ve hedeflerin gerçekleşmesini olumsuz etkileyebileceği değerlendirilen olay veya durumlar risk, amaç ve hedefler üzerinde olumlu etkide bulunabileceği değerlendirilen olay veya durumlar ise fırsat olarak tanımlanır (URL-5). Tanımlar incelendiğinde ise riskin tanımının anlamında işletmelerin gelecek bir zamanda karşılaşabilecekleri olumsuz olay ve durumları nitelendirdiği gibi olumlu durumları da fırsat olarak nitelenmektedir. İşletmeler kendilerine yabancı olan bir durumla karşılaştıkları zaman

doğal olarak risklerle de karşılaşmaktadırlar. Risklerle karşılaşmak işletmeler için sıradan bir durumu oluştururken asıl önemli olan işletmelerin muhtemel karşılaşabilecekleri riskleri, karşılaşma anından önce bunları tahmin edebilmeleri ve olası etkilerini makul olan en düşük seviyeye indirecek faaliyetleri hızlıca yürürlüğe koymalarıdır (Atabay, 2020).

Risk Yönetimi

İşletmeler, var olduğu çevrede sürekliliğini korumak ve sürdürmek zorundadır. İşletmenin sürekliliğinin ölçütü ise belirsizliklerin ve risklerin bertaraf edilmesi ile ölçülmektedir. İşletmelerin karşılaşacağı birçok risk olması nedeniyle, her riskin etkisinin belirlenmesi söz konusu olduğundan risklerin yönetilme gerekliliği ortaya çıkmıştır (Güler ve Arkin, 2019). Bu anlamda risk yönetimi, işletmenin stratejik yönetiminin bir parçasıdır.

Risk kültürünün çekirdeğini oluşturan temel etken kaynağını belirsizlikten alan korku iklimidir. Bu açıdan risk yönetimi, işletmecilik felsefesi, sosyolojik gerçekler ve sosyo-teknik alanlarının etkileşiminin sonuçlarının harmanlanması olarak değerlendirilebilir. İşletmeler gerek yakın çevresindeki gerekse uzak çevresinde yaşanan değişimlere uyum sağlayarak sürekliliklerini devam ettirme misyonu taşımaktadır. Bu nedenle artan rekabet, ekonomik krizler, yasal güçlerin etkileri, teknolojinin eskiye göre şekil değiştiren etkileri, küreselleşme gibi etmenlerin, işletmeye olan etkilerini düzenlemek için iyi bir yönetim anlayışı benimsenmelidir (Güler ve Arkin, 2018).

Risk yönetimi kapsamında işletmeler, farkındalık, belirsizliklerle mücadele etme, rekabette üstünlüğü korumak ve yaşanabilecek değişimlere hızlı uyum sağlayabilme hedefiyle hareket etmelidir. İşletmelerin, uzun dönem faaliyetlerini sağlıklı şekilde planlayabilmesi ve gelecekte bağlı olduğu sektörde var olabilmesinin en önemli unsuru maruz kaldığı riskleri yönetebilme yeteneği ile doğru orantılıdır (Karabacak, 2021).

Risk yönetim birimlerinin amacı, gerçekleştireceği faaliyetler sonucunda karşılaşılabilecek risklerin düzeyinin tespit edilmesine ve bu risklere karşı alınacak önlemlerin işletme açısından en uygunun seçilmesi gereklidir. Bu doğrultuda işletmenin amacı, birimleri arasındaki iletişimi ve verimlilik düzeyini artırarak, kaynakların daha verimli şekilde kullanılmasına imkân tanıyarak, gerçekleşmesi muhtemel kayıpların engellenmesini/azaltılmasını sağlamaktır (Gönen, 2017). Risk yönetim süreci Tablo 1’de gösterilmiştir (Türk ve Koçyiğit, 2020).

Covid-19 Salgınının Sağlık Hizmetlerine Etkisi

Hastaneler bünyesinde sadece tedavi hizmeti sunumu değil, aynı zamanda birçok farklı görevi

1. Aşama	Durumun Saptanması
2. Aşama	Risklerin Tespit edilmesi
3. Aşama	Risklerin İncelenmesi
4. Aşama	Risklerin Değerlendirilmesi
5. Aşama	Risklerin Karşılık Verme veya Yönetme

üstlendiğinden dolayı karmaşık bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla karşılaşacakları riskler çok çeşitli olup aynı zamanda hizmetin kesintisiz şekilde sunulmasının getirdiği zorluklar, risk yönetiminin işleyişini kapsamını diğer sektördeki işletmelere göre kapsam alanı geniş olacaktır. Bu durum COVID-19 salgını sürecinde de geçerliliğini korumaktadır.

COVID-19 salgını halen devam ettiğinden, hastalığa özgün kesin bir tedavinin bulunamaması ve aşılama oranının hedeflenen düzeye erişememesinden dolayı sağlık kurumları için salgının oluşturduğu risklerin ciddiyeti korunmaktadır. Bu süreçte salgının bulaş eğrisinin düzleşmesi toplam vaka sayısının azaltmayacağı gibi hastanelerin hasta yükünü daha uzun zaman aralıklarına yayılmasına neden olur. Bu sebeple sağlık hizmetlerine olan talebin salgın öncesi dönemki yoğunluğuna dönmesi kaçınılmazdır. Bu bilgiler uyarınca COVID-19 hastaları ile diğer hastalar aynı sistem içinde hizmet sunumunun yapılması gerekliliği ortaya konmaktadır (Sağlık Bakanlığı; 2021).

Salgın ve diğer sağlık hizmetinin sunumunun bir arada yapılmasıyla birlikte salgının getirdiği risklerden öncelikle sağlık çalışanları etkilenmektedir. Bu süreçte sağlık çalışanlarının başta kendi sağlıkları olmak üzere sosyal hayatları da ciddi şekilde etkilemiştir. Sağlık çalışanları, tedavi hizmeti sunumu gerçekleştirirken hastalığın kendilerine bulaşması, taşıyıcı olarak hastalığı başta hastalar olmak üzere diğer kişilere bulaştırması ve hasta olduğu süre boyunca yaşayacağı gelir kaybına uğraması gibi çifte riskler taşımaktadır. Salgın süresince, sağlık çalışanlarının hastanede görevlerini gerçekleştirmesinde, sosyal çevresindeki ilişkileri ve günlük yaşamlarında etkisini göstermesinden dolayı yaşamlarının tüm alanlarını etkilemesinden dolayı yüzleşeceği sorunlarda oldukça karmaşıktır. Finansal ve sosyal sınırlamalar bu kişilerin salgından daha kolay etkilenmesi riskini beraberinde getirmektedir. Sağlık çalışanları görevlerini kesintisiz şekilde yerine getirmesinin getirdiği zorunluluk, çalışmalarını yürütmesi için gerekli olan ekipmanların temininde yaşanan sorunlar, temizlik ve sosyal mesafe kurallarının uyulmaması bu grup için büyük bir risk oluşturmaktadır (Özdemir, 2020). Hastanelerin tüm birimleri açısından risk yönetimi önemli bir olgu olmasının yanında, özellikle sağlık çalışanlarının hastalara tedavi hizmeti sunumunda ortaya çıkabilecek risklerin gerçekleşebilme ihtimali söz konusu olabilir. Bu tür risklerin gerçekleşmesi

durumunda sağlık çalışanı, içinde bulunduğu ekibe zarar verebilir, hastanenin maddi zarara uğramasına ve kamuoyundaki intibasını düşürmesine yol açabilir. Genel olarak doğrudan hasta odaklı riskler şu şekilde sıralanabilir (Gök, 2019).

- Hastaya yanlış tedavinin uygulanmasının sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuz durumlar,
- Hasta mahremiyetinin ihlal edilmesi ve hastanın bilgilerinin uygun kişilere iletilmesinin yanında uygun olmayan kişilere de iletilmesi,
- Hastanın sağlık çalışanlarına uygulayacağı taciz, şiddet, bezdirme, kötü şekilde davranış sergileme vb. tehlikelerden korunması,
- Hastaya uygulanacak olan tedavinin yan etkilerinin riskleri hakkında hastanın tam olarak bilgilendirilmemesi,
- Hastaların tedavilerinin uygulanması sırasında hastalar arasında ayrımcılık yapılma riskinden uzak durulması,
- Sağlık çalışanının hastanın maddi ve manevi değerlerini zedeleyici davranışlardan uzak durulması,
- Hastanın gerekli durumlarda uygun şekilde başka hastaneye sevk edilmesi,
- Tıbbi araştırma çalışmalarında hastanın gerçekleştirilen araştırmanın her aşamasında eksiksiz olarak bilgilendirilmesi ve aydınlatılmış onamın alınması,
- Yatan hastanın tedavisinin tamamlanıp taburcu edilmesi işleminde ihmal veya suistimali söz konusu olabilir.

COVID-19 salgınında tüm sağlık çalışanları gibi hastane yöneticileri de bazı risklerle karşılaşmaktadır. Bu süreçte yönetim tarafından özellikle tedavilerde kullanılabilecek olan ilaçlar, sarf malzeme ve ekipmanların yeterliliğinin sağlanması gelmektedir. Bu süreçte mevcut olan tıbbi malzeme ile ekipmanların yoğunluğa paralel olarak hızla tüketilmesi ve satın alma yönetimindeki riskleri en düşük seviyeye indirilmesinde hastane yöneticilerine büyük sorumluluk düşmektedir. Yönetim, hastanenin doğal çalışma faaliyetlerinin aksamaması için gerekli olan planlama ve yönetimini gerçekleştirirken aynı zamanda sağlık çalışanlarına gerekli motivasyonu sağlamaya odaklanmalıdır (Ünal, 2021). Farklı bir açıdan değerlendirildiğinde ise hastaneler normal faaliyet dönemi için oluşturulan risk yönetimi planlarının uygulamasında salgın hastalık gibi olağanüstü dönemlerde planların kesintili şekilde uygulanması sonucunda karmaşıklığa neden olmaktadır. Bu durumdan dolayı hastane yöneticileri salgın, sel, afet vb. kriz dönemlerinde hâlihazırda uygulanan planlarını değiştirerek yaşanması muhtemel sorunların önlenmesini sağlamalıdır. Hastanelerde

sağlık hizmeti üretim süreci dinamik olduğundan bu süreçte değişen koşullara göre sağlık hizmeti üretim süreci hızlıca gözden geçirilmelidir. Tüm sağlık kurumlarında insan kaynakları ve malzeme yönetimleri süreçlerindeki yaşanabilecek israfların engellenmesi gerekmektedir. Bu nedenden dolayı sağlık hizmetlerinin sunumundaki tüm süreçlerin israfı yol açmaması için periyodik olarak kontrol edilmesi ile malzeme tüketiminin en uygun şekilde gerçekleşmesi ve mevcut olan insan kaynağından en yüksek verimin sağlanabilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır (Durmuş ve Duğral, 2021). Ayrıca hastane yönetimi, sağlık çalışanlarının hastalığın kendilerine bulaşmasını engellemek için kullanılan kişisel koruyucu ekipmanların kullanımının isteğe bağlı değil, bir zorunluluk olduğu konusunda gerekli malzeme desteğini sağlaması oldukça önemlidir. Sağlık çalışanlarının salgınla beraber ağırlaşan yoğun iş temposunda çalışmak zorunda kalmalarından dolayı, çalışma ortamlarının çevreye uyum sağlaması açısından uygun koşulların temin edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte sağlık çalışanlarının mobbing ve şiddete maruz kalma durumlarının da önlenmesi için gerekli hassasiyet gösterilmelidir. Dengeli çalışma ve dinlenme saatlerinin planlanması, çalışma ekipleri arasındaki sosyal ve duygusal destek ilişkilerin sağlanması, sağlık çalışanlarını risklerden korumak amacıyla önemli hususlardır. Hastane yöneticileri, risk yönetiminin bir parçası olarak hastanenin yakın ve uzak çevresindeki mevcut ve olası riskleri önceden saptayarak önlemesi gerekir. Olası riskleri en düşük seviyeye indirmek için kurum içinden veya dışından periyodik olarak hizmet içi eğitimlerin verilmesini sağlayarak, hastanedeki tüm çalışanlara riskler konusunda gerekli bilgilendirmeler yapılması önerilmektedir (Erkan ve Akbaba, 2020).

Salgının başında polikliniklerdeki hasta sayısının azalmasından dolayı gelir seviyesinde azalma gözlenmiştir. Sadece salgın hastalığın tedavisini gerçekleştiren hastanelerde, hasta sayısının artmasıyla doğru orantılı olarak hasılatlarında artış meydana gelmiştir. Ancak başvuran hastaların çoğunun sosyal güvenlik güvencesi kapsamında olmasından dolayı hastanelerde nakit tahsilatı ve nakit akışında kesintili olarak gerçekleşmiş ve buna bağlı olarak ticari alacakları artmıştır. Aynı zamanda hastanelerin tıbbi malzemelerindeki tüketimin artmasıyla bu malzemeleri hastaneye temin eden firmaların satışlarında artış meydana gelmiştir (Akdoğan ve ark., 2021).

COVID-19 salgını sağlık çalışanlarını, hastane yönetimini ve finansal yönetimi üzere üç farklı şekilde etkilemektedir. Hastalığın bulaş riski, gerekli koruyucu kıyafetlerin yetersiz olması ve işgücü planlamasının eksik yapılması ile sağlık çalışanlarını olumsuz etkileyebilir. Sağlık çalışanlarının güdülenmesinin azalması ve tıbbi

malzeme tüketiminin doğru tahmin edilmemesi durumunda hastane yönetimi açısından sorunlar yaşanabilir. Ayrıca hastanenin nakit akışı ve teminin kesintiye uğraması söz konusu olacağından finansal yönetim açısından riskler ön plana çıkabilir. Bu durumların yaşanmaması için salgın riskinin yeniden tekrarlayabileceği ihtimali gözetilerek sağlık politikalarının mevcut duruma göre güncellenmesi ile olası salgınlara karşı hazırlıklı olunması önerilmektedir. Bu konudaki risklere karşı gerekli aksiyonların geliştirilmesi, salgının başarı ile yönetilmesi hususunda önem arz etmektedir. Diğer taraftan sağlık sektörünün diğer paydaşlarının ortak olarak faaliyette bulunması, hastanelerin risk yönetimi sürecinin de etkin şekilde geliştirilmesi noktasında önem taşımaktadır (Sevinç; 2020).

SONUÇ

Hastaneler yapısından dolayı birçok fiziksel, kimyasal, biyolojik risklerin yanı sıra finansal, stratejik ve operasyonel riskleri ihtiva etmektedir. Bu riskler öngörülmediğinde ve gerekli önlemler alınmadığında tehlikeli boyuta ulaşabilir. Bu nedenle salgın hastalıkların yaşanması ihtimaline karşın gerekli aksiyonların alınması, toplumsal açıdan önemli bir husustur.

Risklerin gerçekleşmesi durumunda sağlık çalışanların iş veriminin düşeceği gibi sosyal yaşamlarını da etkileyeceğinden tedavi sunumunu gerçekleştiremeyecek noktaya ulaşması ile sonuçlanabilir. Bu durumda hastane yönetimleri, sağlık çalışanlarının çalışma ve dinlenme saatlerini adil olarak düzenleyerek, tıp fakültelerinde eğitim gören öğrencilerin tedavi faaliyetlerine dahil edilmesini sağlayarak mevcut olan insan kaynağını arttırarak sağlık çalışanlarının iş yüklerini hafifletebilirler.

Ayrıca hastanedeki ilaç, sarf malzeme ve koruyucu ekipman stoklarının düzenli olarak takip edilmesi ve azalması durumunda hızla temin edilmesi noktasında acil eylem planlarının oluşturulmalıdır. Böylece tedavinin kesintiye uğraması ve hizmet kalitesinin düşme riskini ortadan kaldırabilir.

Finansal yönetim açısından değerlendirildiğinde ise hastaların büyük çoğunluğunun sosyal güvenlik kapsamında olmasından dolayı hastanelerin nakit akışlarında kesintiye sebep olabilir. Nakit akışlarındaki kesinti hastanenin nakit krizine girmesine ve gerekli tıbbi malzemelerin temininde sorunlara yol açabilir. Bu riskin ortadan kaldırılabilmesi için bu malzemelerin tedarikini sağlayan firmalarla vade süreleri uzun olan ödeme planları oluşturularak aşılabilir. Bu işlemin gerçekleştirilmesinin şartı ise hastane yönetiminin salgın öncesi dönemde tıbbi malzeme alımı yaptıkları firmalara olan ödemelerini vadesinde gerçekleştirilmesi ve onlara sağladığı güven düzeyiyle doğrudan ilişkilidir.

Sonuç olarak COVID-19 salgını süresince yaşanan sorunların önlenmesi için belirtilen çözüm önerilerinin gözönünde bulundurulmasının olası risklerin bertaraf edilmesinde önemli olacağı düşünülmektedir.

Finansal Kaynak: Çalışmaya finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Özben YURTLU, İtir ERKAN;
Tasarım: Özben YURTLU, İtir ERKAN
Denetleme/Danışmanlık: İtir ERKAN; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Özben YURTLU; **Analiz ve/veya Yorum:** Özben YURTLU, İtir ERKAN;
Kaynak Taraması: Özben YURTLU; **Makalenin Yazımı:** Özben YURTLU, İtir ERKAN; **Eleştirel İnceleme:** İtir ERKAN

KAYNAKÇA

Akdoğan, N., Doğan, D., & Çetinkaya, N. (2021). COVID-19 salgının sektörlere etkisine ilişkin bulguların toplu olarak değerlendirilmesi. Gazi Kitabevi. 1. Baskı. ISBN: 948-625-7530-48-4.

Atabay, E. (2020). COVID-19 sürecinde risk yönetimi komitelerinin aldığı tedbirlerin şirket finansal performansları üzerindeki etkileri: BIST 100 şirketleri üzerine bir araştırma. Gazi Kitabevi 1. Baskı. ISBN: 978-625-7727-17-4.

Durmuş, A., & Duğral, E. (2021). Pandemi sürecinde hastanelerde kişisel koruyucu ekipman (KKE) dağıtımının süreç yönetimi tekniği ile değerlendirilmesi. Journal of Business In The Digital Age. 4(1). 87-93.

Durmuş, C., Güner, N.G., & Yürümez, Y. (2021). Pre-hospital emergency medical services and COVID-19 patient management. Phnx Med J. 3(2):51-53.

Erkan, I., & Akbaba, M. (2020). Assessment of the risks of the workplace and the awareness of healthcare professionals. Medicine Science International Medical Journal. 9(4). 1027-1031.

Gök, G. (2019). Sağlık kurumlarında risk yönetimi. Siyasal Kitabevi, 1. Baskı. ISBN: 978-605-9221-98-6.

Gönen, S. (2017). Risk raporlamasına ilişkin kurumsal yaklaşım. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 6(6). 293-301.

Gönen, S., & Yurtlu, Ö. (2021). COVID-19 salgının bağımsız denetim sürecine etkisi, 3. Uluslararası New York Kültürel Etkileşim ve Akademik Çalışmalar Kongresi Bildiri Kitabı, 135-144.

Güler, A., & Arkin, A. (2018). COSO 2017 kurumsal risk yönetimi çerçevesine kontrol öz değerlendirme yaklaşımıyla bakış ve bir kurum uygulaması, 1. Denetim Dergisi. 8(18). 45-62.

Güler, A., & Arkın, A. (2019). COSO 2017 kurumsal risk yönetimi çerçevesine kontrol öz değerlendirme yaklaşımıyla bakış ve bir kurum uygulaması, 2. Denetim Dergisi. 9(19). 89-100.

İkinci-Keleş, A. & Keleş, G. (2021). A comparative analysis of world healthy systems and COVID-19. Journal of Experimental and Clinical Medicine. 38(2): 115-120.

İşlek, E., Özatkan, Y., Uslu, M. K. B., Arı, H. O., Çelik, H., & Yıldırım, H. H. (2021). Türkiye’de COVID-19 Pandemisi Yönetimi ve Sağlık Politikası Stratejileri. Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi, 4(2), 54-65.

Karabacak, H. (2021). Kurumsal risk yönetiminin biçimlendiren eğilimlere ilişkin bir değerlendirme ve geleceğe bakış. Uzmanların kaleminden farklı boyutlarda risk ve risk yönetimi. Gazi Kitapevi. 1. Baskı. ISBN: 978-625-7588-93-5.

Koytak, İ.A. (2021). Covid-19 pandemisinde hastalık/hastane yönetimi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı. ISBN: 978-605-85726-8-3.

Özdemir, R. (2020). COVID-19 salgınında vaka yönetimi ve çalışma hayatı. COVID-19 Salgınında Vaka Yönetimi. Yeni İnsan Yayınevi, 1. Baskı.

Sevinç, D. (2020). Risk ve sağlık yönetimi bağlamında COVID-19 pandemisi: Türkiye örneği. Uygulamalı Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi. 2(2), 64-75.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması (2021). COVID-19 Pandemisinde Sağlık Kurumlarında Çalışma Rehberi ve Enfeksiyon Kontrol Önlemleri, 9 Mart 2021.

Türk, M ve Koçyiğit, S. (2020). Hastane işletmelerinde risk değerlendirme süreci. 69-87. Denetimde Seçme Konular 4, İç Denetim İç Kontrol Sektörel Uygulamaları. Gazi Kitapevi. 1. Baskı. ISBN: 978-625-7045-68-1.

URL-1:<https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-remarks-at-the-media-briefing-on-2019-ncov-on-11-february-2020> (Erişim Tarih: 30.03.2022).

URL-2:<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html> (Erişim Tarihi: 05.04.2022).

URL-3:<https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-koronavirus-tedbirleri-konulu-ek-genelggonderildi> (Erişim Tarihi: 02.04.2022).

URL-4:
<https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:31000:ed-2:v1:en> (Erişim Tarihi: 15.03.2022)

URL-5:<https://media.iskur.gov.tr/25193/maliye-bakanligi-kamu-ic-kontrol-rehberi.pdf> (Erişim Tarihi: 16.01.2022) .

Ünal, Ö. (2021). COVID-19 pandemisinde sağlık yöneticilerinin karşılaştığı zorluklar, COVID-19 pandemisinde işletme yönetiminin dönüşümü. Gazi Kitapevi. 1. Baskı, ISBN: 978-625-7530-87-3.

World Health Organization (WHO) (2020). Advice on the use of masks in the context of COVID-19 6 April 2020 (online). Website <https://www.who-int/publications-detail/advice-on-the-use-of-masks-in-the-context-of-COVID-19> (Erişim Tarihi: 30.03.2022).